

Over Formosa-Kanalen,

af J. Henningsen, Telegrafbestyrer i Amoj.

Der har altid imellem os Danskere været Folk, som have søgt deres Udkomme i fremmed Land, og naar man kunde gjøre en Optælling, vilde man finde, at Tallet paa de Landsmænd, der bo uden Lands, ikke er helt ringe. For en stor Del af disse Landsmænd, der ere borte fra Hjemmet, gjælder det, kan man vistnok sige, som Regel, at de stadig med Kjærlighed mindes deres Hjemstavn, og at de ere glade, naar der for dem frembyder sig en Lejlighed til at sende en Hilsen til Danmark. Under disse Omstændigheder vil man indse, at jeg ikke har kunnet undlade at efterfølge den til mig stillede Opfordring om at meddele noget om *Kina* til det „Geografiske Tidsskrift“, og jeg haaber ogsaa, at dette Tidsskrift i Tidens Løb skal komme til at indeholde ét og andet om dette mærkelige Land, „Midtpunktriget“, som Kineserne selv kalde det. Min første Meddelelse, som hermed følger, vedrører *Øen Formosa*, der kun er lidet kjendt i Danmark, i det meget faa af vore Landsmænd have gjæstet den. Jeg har været saa heldig to Gange at have aflagt Besøg paa *Øen*, i det jeg har været dér i det store nordiske Telegrafselskabs Tjeneste, og jeg har tillige paa selve Stedet faaet en hel Del Underretninger, da jeg, hvad der ikke er almindeligt iblandt de i *Kina* bosatte Evropeere, har lagt mig lidt efter det kinesiske Sprog og kan underholde mig med Kineserne i deres eget Maal.

Det var en klar Solskins-Eftermiddag i April Maaned 1877, at jeg gik om Bord i Hans kejserslige kinesiske Majestæts Kanonbaad „Feilung“ (den flyvende Drage), der af Guvernøren over Fokién-Provinzen, Hans Excellence Ting Jih Chang, var stillet til min Raadighed for at føre mig til Tajvan, det kinesiske Navn paa Formosa, denne skjønne og vidunderlig rige *Ø*, der er adskilt fra Kinas Fastland ved den 30 Mile brede, urolige Formosa-Kanal, men hører under det himmelske Rige. Ordet Formosa er spansk og betyder den dejlige. Navnet er givet *Øen* af Spanierne, der 1626 paa *Øens* Nordkyst grundlagde et Fort, hvorfra de igjen fordreves af Hollænderne. Tajvan derimod er, som sagt, kinesisk og betyder, ordret oversat, Terrasse-Strandbredden. — Kanonbaaden laa for Anker uden for Futsjovs Arsenal, hvor den tilligemed 20 andre større og mindre Dampskibe er bygget paa den kinesiske Regerings Værft og af Kinesere under Ledelse af franske Marineofficerer. Dampen var oppe og alt

klart til Afgang. Kaptajnen, en ung, intelligent Kineser, modtog mig ved Falderebstrappen og præsenterede mig for sine Officerer, der alle vare Kinesere, som vare uddannede fra Søkadetskolen paa Arsenalet. Det er en ret underlig Ting at komme om Bord i et saadant Krigsskib, hvor man er den eneste Evropeer imellem en Mængde Mennesker, der af Evropeerne herude almindeligvis regnes som lavere Væsner, og saa at finde dem ikke alene styrende et stort armeret Dampskib, men i mange Retninger at gjøre dette ligesaa forsvarligt som de bedste evropeiske Søfolk. Til Trods for alt, hvad der er sagt og skrevet om den Sag, og til Trods for de engelske Blades Yndlingsnavn „Pattébarnsflaaden“, er det dog en Kjendsgjerning, at *Kina* nu for Tiden har en Flaade, der i al Fald har været tilstrækkelig til at rense de kinesiske Farvande for de talrige Sørøvere, som tidligere gjorde Søfarten herude saa usikker. Naar man tager Hensyn til, at, som Missionæren Gützlaff fortæller, Kineserne for 30 Aar siden byggede deres første Dampskib, som kun havde den Fejl, at det manglede — Maskine, og at de for 10 Aar siden kun kunde præsentere en Flok brogede Krigsdjunker med gamle glatløbende Kanoner, medens nu en Flaade paa vel noget nær halvhundrede Dampskibe, udstyrede med det bedste nukjendte Skyts og helt igjennem bemandede med indfødte, værne om dets Kyster, forekommer det mig, at der er mere Grund til Beundring end til Spot.

Strax efter at jeg var kommen om Bord, lød Kommandoraabet paa engelsk: „Kast los fra Bøjen“, et Signalskud fyredes fra Skibet, og med det trekantede takkede kinesiske Flag — gult med en grøn Drage — vajende fra Gaffelen stode vi Floden ud. Feilung var et velbygget og vel vedligeholdt Træskib, der førte 3 riflede Kanoner paa hver Side samt 2 Mitrailluser paa Bakken, barkrigget og med en Maskine paa 120 Hestes Kraft. Det viste sig at være et fortrinligt Søskib og i Stand til under almindelige Vejrforhold at løbe sine 2 Mil i Timen. Besætningen var 8 Officerer og Maskinmestre samt 120 Mand, alle Kinesere; Officererne vare iførte en Slags mørkeblaa, kort Jakke med Ærmedistinktioner og rund sort Filthat med smalle Guldresser, men bare for Resten den sædvanlige kinesiske Dragt; Mandskabet havde mørkeblaa, vide Benklæder og Jakke samt Straahat. Med en stærk Ebbe løb vi ned ad Minfloden og sejlede forbi de mange kunstig udseende

Forter paa Flodbredden, hvor det mere syntes at komme an paa en Udstilling af brogede Flag og Bannere end paa brugbart Skyts; endelig stode vi ud til Søns og vare nu i Formosa-Kanalen, i det der blæste en stærk N. Ø. Monsun, som fyldte vore Sejl.

Minfloden dannes af tre mindre Floder, der flyde sammen ved Byen Jen Ping Fu. Den er 60 Mile lang og paa Grund af sin ens Dybde i hele sin Længde er af de vigtigste Floder i Kina. En Mængde store Byer ligge paa dens Bredder, og man faar her ret et Vidnesbyrd om Folketætheden i Kina; thi ved denne Flod, der ikke er længere end fra Skagen til Hamburg, findes ikke mindre end 27, til Dels meget store Byer. Forskjellen paa Ebbe og Flod ved Flodens Munding er fra 18 til 20 Fod, og dette tilligemed en Mængde Sandrevler og Skær gjør Sejladsen meget vanskelig for større Skibe, som derfor ikke gaa længere op end til den saa kaldte Pagoda Havneplads, to Mile fra Futsjov. Imellem Pagoda Havneplads og Futsjov har det store nordiske Telegrafelskab for den kinesiske Regering bygget en Telegraflinje, den første og eneste Regeringslinje i Kina. Ved Pagoda Havneplads ligger ligeledes det før omtalte Arsenal, der nu, saa at sige, udelukkende drives af kinesiske Officierer og Arbejdere. Ved min Afrejse stode to store „Composit“-Dampskibe paa Beddingen rede til at løbe af Stabelen. Alt Materialet og endog Maskinerne ere tilvirkede i Kina og af indfødte. Ved Minganhsien, en temmelig stor By, der ligger omtrent 3 Mile fra Mundingen, er Floden kun $\frac{1}{2}$ Fjerdingvej bred, og her dannes da det omtrent 3 Fjerdingvej lange Ming-an Pas, hvorigjennem Strømmen med en Dybde af 12—25 Favne skynder sig i rivende Fart. Begge Flodbredder have Bjerge, 1500—2000 Fod høje, der naa lige ned til Vandet og ere dækkede med grønne Rismarker, som i Terrasser strække sig næsten til det øverste af Højderne og hist og her fremvise maleriske Hytter, omgivne af Frugttræer og Bambusplanter.

Alt om Bord gik sin regelrette Gang, og allerede næste Dags Morgen passerede vi *Pescadorerne*, en lille Øflokk, der ligger mellem Amoj og Formosa. Disse Øer ere i alt 21, hvoraf den største er 16 Mil i Omkreds; ingen af dem hæver sig højere end 300 Fod over Havets Overflade. De to største ligge midt i Øflokken og danne tilsammen en fortrinlig Havn. Øerne mangle aldeles Træer, men frembringe Hirse, Jordnødder, Ananasser, Batater og Grøntsager. Indbyggerne anslaaes til 8000, og de fleste af dem ere Fiskere. Hollænderne toge 1622 disse Øer i Eje, men droge to Aar efter paa den kinesiske Regerings Opfordring til Formosa. Ved Middagstid ankrede vi paa *Tajwanfus Red*. Foran os laa, saa vidt Øjet kunde række, en lav sandet Kyst, hvorom en

skummende Brænding dannede et uafbrudt, aldeles snehvidt Bælte. En Gruppe af vældige Banjantræer, der omgive Ruinerne af det gamle hollandske Fort Zelandia, hvorfra Hollænderne 1662 fordreves af en Bande Sørovere fra Amoj, danner her det eneste Sømærke. Bag Sandrevlerne strækker sig en umaadelig Slette, dækket af en frodig Plantevæxt; i det fjærne skimter man de store Bjærgmasser, der dække hele Øens indre, og hvoraf Mount Morrison er 12,000 Fod højt; disse Bjærgmasser naa helt ned til Østkysten, og deres Fod imod Vest danner Grænseskjellet for Kinesernes Magt paa Øen. Den kinesiske Regering siger vel, at den har Territorialhøjhed over hele Formosa; men desuagtet er det kun et forholdsvis ringe Omraade, der er befolket af Kinesere og staa under kinesisk Herredømme. Det indvundne Land udgjøres af en Strækning, der er omtrent 50 Mile lang og 15 Mile bred, og omfatter et Areal af 600 \square Mile. Omtrent 3 Millioner Kinesere, der ere udvandrede fra Fokien, bo i denne Del af Øen og nære sig ved at dyrke Ris, Sukker, Indigo og The, samt i Skov- og Bjærgegnene ved at indvinde Kamfer og ved Træhugst i de frodige Urskove. Øen har et overordentlig frugtbart og sundt, men temmelig varmt Vejrlag. Hele Vestkysten er et Lavland, der er udmærket vandet, og hvis Frugtbarhed ikke staaer tilbage for noget Sted i hele Verden. Alene Risudførslen til Kina sysselsætter mange hundrede Djuncker. De vilde, der ere Formosas oprindelige Indbyggere, ere delte i mangfoldige Stammer; de befolke de tætte Skove og ligge i uophørlig og uforsonlig Krig med de kinesiske Kolonister og med Regeringens Soldater, der kun langsomt trænge frem ved at omhugge Skovene og ved at omdanne dem til befæstede The- eller Indigoplantager. Enkelte af Stammerne have godkendt Kinesernes Overhøjhed og bo i deres egne Landsbyer under Opsigt af kinesiske Øvrighedspersoner; men største Delen af dem lever uafhængig i Bjærgene. Saa vidt man véd, have de intet Skriftsprog og ingen anden Religion end Troen paa Hexeri og Trolddom. Kineserne give dem det Vidnesbyrd, at de ere sanddru og ærlige, men krigerske, grusomme og hævnjerrige. Om deres Sæder og Skikke vides for Resten kun meget lidt, da ingen Evropeer endnu har trængt længere ind imellem dem end til de alleryderst boende Stammer, og hvad de kinesiske Skrifter meddele om dem, er saa farvet af Had og Frygt, at man ikke kan fæste nogen Lid dertil. Man kan, om man vil, inddele disse Folk i halv- og halvilde, i det man da til de første regner de Stammer, der leve nær ved Bjærgenes Fod og staa i nogen Handelsforbindelse med Kineserne, saa at de danne et Slags Mellemed mellem disse og deres vilde Brødre inde i Bjærgene. Disse halvilde

Stammer ere en uskadelig Race, der ved overdreven Nydelse af stærke Drikke har tabt sine oprindelige krigeriske Tilbøjeligheder og nu mest sysselsætter sig med at udføre de lavere Markarbejder for de kinesiske Nybyggere. Deres Huse ere byggede af Træ og udgjøre kun ét stort og højt Rum, hvori der mangen Gang bor flere Familier, uden nogen Adskillelse imellem de forskellige Aldre og Kjøen. De helvilde Stammer derimod, der leve i Bjærgene, staa, som sagt, paa evindeligen Krigsfod ikke alene med Kineserne, men med hinanden indbyrdes og med enhver, hvem de kunne komme bag paa med deres Spyd eller Knive. De ere lidenskabelig hengivne til Jagt, der, saa at sige, danner deres eneste Erhverv. Sædvanlig ere de væbnede med Spyd og Bue, medens dog nogle af dem eje Flintebøsser; endog de nymodens Bagladerifler have fundet Vej ind i Formosas Urskove. Disse Vaaben samt Krudt, Salt, Bomuldsvarer og Jærnvarer tiltuske de sig for Takker og Dyrehuder af de enkelte kinesiske Handelsmænd, der vove at give sig i Kast med disse Stammer. Den Jagt, de drive med størst Lidenskabelighed, er imidlertid Menneskejagten, og da en Mands Anseelse afhænger af Tallet paa Hjernekaller i hans Hytte, og han end ikke kan blive gift uden at eje en vis Mængde deraf, opbyder den vilde alle sine Kræfter for at sikre sig disse kostbare Priser. For at naa deres Maal dræbe de uden Forskjel Kinesere eller andre vilde, forudsat at de ikke høre til Stammer, med hvem de netop i Øjeblikket ønske at staa paa en venskabelig Fod. I smaa Aflelinger paa 10 til 20 Mand drage de ned til Bjærgenes Fod eller til andre Stammers Enemærker, væbnede med Spyd og Kniv — ikke med Bøsse — og bærende paa Ryggen en lille Sæk med kogt Ris. De snige sig da om i Nærheden af befærdede Steder, indtil de faa Lejlighed til at komme bag paa en enlig Vandringsmand eller Markarbejder. De angribe aldrig, undtagen de holde sig for de stærkeste, og de vise sig kun i Angrebets Øjeblik. Naar deres Ris er sluppen op, eller naar de have skaffet sig et Hoved, vende de hjem til deres egen Stamme. Her holdes en større Fest for at hædre de heldige Jægere, hvis Trofæer renses for Kjødet og nu tjene til Drikkekar ved Festen. De fleste af Stammerne have en høj, smækker Væxt og olivengul Ansigtssfarve; de have langt Haar, som undertiden er bundet op i en Knude bagtil. De tatovere den nedre Del af Ansigtet, saa at det ligner et Netværk, der strækker sig fra det ene Øre til det andet, gaar ned for Næsen og dækker hele Hagen. Mændene have desuden en tommebred Stribe fra Panden til Hagen, og alle bære de visse smaa Mærker, tatoverede paa Panden. I varmt Vejr gaa begge Kjøen fuldstændig nøgne, og kun undtagelsesvis

bære de et Tørklæde bundet om Livet med de løse Ender hængende ned foran. Kvinderne væve et Slags stærkt og groft Lærred af kinesisk Græs, hvilket de undertiden brodere smagfuldt med røde og blaa Traade, som de pille ud af Bomuldstøjer, der ere solgte dem af Kineserne.

Flere Skibes Besætninger, der have været saa uheldige ved Skibbrud at falde i disse vildes Hænder, ere blevne myrdede, hvilket igjen har ført til Konflikter imellem vedkommende Skibes Regeringer og Kina, der gjøres ansvarligt derfor, da det mener at have Højhedsret over Øen. Et saadant Tilfælde havde for tre Aar siden nær ført til Krig med Japan, da dette Lands Regering krævede Oprejsning for Drabet af Besætningen paa et japanesisk Skib; Japaneserne landsatte en Troppestyrke paa Øen for selv at tugte de vilde, da Kineserne erklærede sig ude af Stand dertil. Kun ved Mægling af de europæiske Afsendinge i Peking kom det til en Forstaaelse mellem de to Magter, hvorved Krig blev undgaaet. I Mellemtiden afbrændte Japaneserne nogle af de vildes Landsbyer paa Østkysten af Formosa og begyndte at trænge ind i Bjærgene; men paa Grund af Skovenes Ufremkommelighed og de vildes Modstand viste dette Foretagende sig at være langt vanskeligere, end man ventede, og Japaneserne nødtes derfor til at opgave det paabegyndte Felttog.

Saa snart Ankeret var i Bunden, omringedes vor Kanonbaad af en Mængde „Katmarangs“, nogle højst mærkelige Bambusflaader, paa hvilke man sættes i Land. Det er nemlig næsten umuligt at lande i en almindelig Baad, fordi Brændingen paa Sandrevlerne, som man maa passere, er altfor voldsom. En saadan Katmarang dannes af 12 lange Bambusstænger, der ere lagte Side om Side og sammenbundne med Reb og mindre Stænger. To lange Bambusstænger ere lagte oven paa Flaaden, og paa disse findes der Aaregaffer af Træ. Et firkantet Stykke Træ er fastgjort til Flaadens Midte og tjener til Understøttelse for Mast og Sejl, og lige bag dette er der fastbundet en Trætønde, hvori Passagererne tage Plads. Tre Mand, uden anden Paaklædning end et Dække om Hofterne, ro Katmarangen, i det de staa med Ansigtet vendt mod Forenden, og nu gaar det temmelig hurtigt ind imod Land. Snart nærmer man sig Brændingen; Baadsmændene istemme en ensformet Sang, der efterhaanden gaar over i en livligere og livligere Takt, indtil de til sidst skrige som besatte og ro til af alle Livsens Kræfter. Nu ere vi midt i Brændingen, snart nede mellem de vældige Bølgetoppe og snart højt oppe paa dem; endelig glide vi imod en udstrakt Mudderflade ind i Land. Paa

denne Maade ere vi komne til *Tajvanfus Havneplads*, for saa vidt man kan kalde det en Havn, hvor Skibene ligge ude paa den aabne Red, en halv Mil fra Land og altid med Fare for enhver Storm. I Nærheden af Tajvanfus Havneplads findes Ruiner af det hollandske Fort *Zelandia*; en Del røde, brændte Mursten derfra ere brugte til Opførelsen af en hel Landsby i Nærheden. Her er ogsaa en udstrakt Mudderflade, der ved yderste Højvande staar under Vand. Igennem denne Mudderflade løber en bred Vej, bygget paa en Dæmning, og lidt paa den anden Side Dæmningen er en Kanal, hvorigennem Baade med Ladning fra eller til Skibene under Højvande kunne passere op til Byen. Mudderfladen er inddelt i store Firkanter, der ere afdelte ved lave Dæmninger, og den bliver til visse Tider sat under Vand ved at inlade Havet. Vandet faar da Lov at blive staaende og fordampe, hvorefter det afsatte Salt opsamles. Salttilvirkningen er overalt i Kina et Regeringsmonopol, og Smugling deraf straffes paa det strengeste: det Salt, der indvindes paa Formosa, er mørkegraat og meget slet.

Tajvanfu, der ligger 3 Fjerdingvej fra Havet, er en kinesisk By med 120.000 Indbyggere: den er Øens kinesiske Hovedstad og Guvernørens Sæde, og den omgives af en Mur, som er 20 Fod høj, 12 Fod bred og $1\frac{1}{2}$ Mil i Omkreds. Et nyt Betonfort, der er armeret med de bedste kruppske Kanoner og bygget af franske Officierer, ligger paa Stranden neden for Byen og væner imod Angreb fra Søen. *Tajvanfu* er, om muligt, endnu mere snavset og slettere bygget end andre kinesiske Byer; Husene ere af Træ eller Mudder, Gaderne ere snævre, mørke og fulde af Uhumskheder, og kun enkelte af de større Templer ere nogenlunde anstændige Bygninger. Byens vigtigste Handelsvare er Sukker, der gror overalt paa Formosas Lavland. Rørene knuses i meget primitive Knuseværker, og Sukkeret, der er noget mørkt og stærkt blandet med Kalk, pakkes i Kurve, som hver indeholder omtrent 200 Pund; det sælges til de evropæiske Kjøbmænd for at udføres. Foruden Sukker udføres der fra *Tajvanfu* en Del Ris, men Handelen med denne Vare er i de indfødte Kjøbmænds Hænder. Omtrent 30 Evropæere, Kjøbmænd, Toldembedsmænd og Missionærer ere bosatte i *Tajvanfu*.

Fem Mile sønden for *Tajvanfu* ligger *Takao*, en anden af de Byer paa Formosa, som ere aabnede for Handel med Evropæerne. Havnen her er en Smule bedre end *Tajvanfus*, men af saa ringe Udstrækning, at kun to større Skibe kunne faa Plads til at dreje. Denne Havn dannes af en Lagune, som er en halv Mil lang og en Fjerdingvej bred. Indsejlingen ligger mellem høje, stejle Klipper og er næppe 200 Fod bred. Større Skibe maa derfor ankre op

uden for, hvor der er god Ankergrund i N. Ø. Monsunen, men meget farligt i S. V. Monsunen. Fra *Takao* udføres samme Varer som fra *Tajvanfu*.

Fra *Tajvanfu* løber der langs Vestkysten en Slags Landevej til den største Handelsplads paa Øens nordlige Del, *Tamsui*. Denne Vej er ufarbar i Regntiden. Heste eller Vogne bruges ikke, og kun paa korte Strækninger nær ved *Tajvanfu* træffer man paa Karrer, der ere forspændte med Oxer, rimeligvis i sin Tid indførte af Hollænderne. Rejsende befordres altid i Bærestole, der bæres af 4—6 Kulier, som tillægges 4 danske Mil daglig og 12 til 14 Dage i Træk. Paa Vejen til *Tamsui* passerer man en Del større kinesiske Byer og gaar gennem eller over forskellige Floder eller Bjærgbække, der i den tørre Aarstid ikke ere stort andet end Rendestene, men i Regntiden svulme op til rivende Strømme. Lige norden for *Tajvanfu* er Landet sandet og gradvis højnede. Efterhaanden, som man kommer nord paa, bliver Landet frugtbarere, og 5 Mil fra *Tajvanfu* slynger Vejen sig gennem rige, opdyrkede Egne, der saa langt Øjet rækker, ere dækkede med frodige Ris- og Sukkermarker. Frugtplantager, Orangelunde og Palmeskove. Betelnødder, Ananasser, Bananer og hundrede andre tropiske Frugter voxer vildt omkring ved Markskjellene, og en rig, duftende Plantevæxt breder sig ligesom et blomstrende Tæppe over hele det dejlige Landskab. Talrige Byer og Landsbyer ligge spredte over den udstrakte alluviale Slette, paa hvilken der er en livlig Samferdsel. Nogle af disse Landsbyer ere kjendte for deres Tilvirkning af Papir, der laves af Risplanten eller af *Aralea papyrifera*. Nord paa højner Landet sig igjen, og ved *Tamsui* støder man paa Bjærgene, der ved Øens nordlige Spids næsten træde ned til Havet. *Tamsui* ligger ved en Flod af samme Navn, tæt ved dens Udløb, og er Hovedoplagsstedet for Formosas The- og Kamferhandel. Theen er indført fra Kina og gror nu i større og større Mængde paa de lavere Bjærges Sider og de mange Højsletter. Formosas The kan vel ikke i Godhed maale sig med Kinas bedste Sorter; men at den mere og mere gjør sig gjældende, især paa det amerikanske Marked, ser man af det stigende Kvantum, der aarlig udføres. Her saa vel som i Sukkerproduktionen er der dog Plads for mange Forbedringer, og særlig Theavlens vilde kunne udvides næsten uindskrænket, naar den nødvendige Kraft og Kapital bragtes til Anvendelse. For at naa dette maatte imidlertid den evropæiske Kjøbmand, der raader over de to nævnte Faktorer i langt højere Grad end den som oftest fattige, kinesiske Theplanter, optræde som Thedyrker og ikke alene saaledes som nu købe den frembragte Vare. Under de nuværende Forhold er dette imidlertid ikke muligt; thi det er ikke

tilladt Evropæerne at have Jord uden for de aabnede Traktathavne.

Kamferet indvindes af Kamfertræet, der voxer i Mængde i Nærheden af Tamsui og rimeligvis i alle Mellem-Formosas Skovdistrikter. Træets Rod skæres i Smaastumper, af hvilke Kamferet udkoges. Kun paa de Steder, hvor Transportmidlerne ere lette, bruger man ogsaa Stammen, der ellers bliver liggende ubrugt paa den Plet, hvor den er fældet. Efter at Kamferet er kogt ud, ser det ud ligesom snavset Sne, og det pakkes i Tønder, der indeholde hver omtrent 400 Pund. Hvad der kjøbes af evropæiske Kjøbmænd, bliver efter Ankomsten til Tamsui stærkt presset og lider derved et Tab af 20 pCt. i Vægt. — Omtrent 2 Mil fra Tamsui findes store Svovlkilder, der yde en Mængde Svovl. Svovlskorpen, der afsættes rundt om Kilderne, afskalles og smeltes i store Jærnpander. Skummet og Bundfaldet kastes bort, medens de renere Dele øses op i Støbeforme af Træ. De Blokke, der fremkomme derved, underkastes atter den samme Proces, og man faar da en nogenlunde ren Vare. Kilderne drives af Regeringen, der bruger Svovlet ved Tilvirkningen af Krudt.

Kilung er den nordligste By paa Formosa, som er tilgængelig for Evropæerne, og den har den bedste Havn, værn mod alle Sider undtagen imod Nord. Den er dog meget lille, i det den kun giver Svingrum for 2 til 3 større Skibe. Omgivelserne ere højst maleriske. En Mængde smaa Øer, dækkede med Palmetræer og kæmpestore Brægetræer, ligger spredt omkring i Indløbet, og midt i dette ligger en 580 Fod høj Klippeø, der danner et godt Sømærke. Kilung er Udførselsstedet for det nordlige Formosas Kul, som her findes i Overflod. Kineserne have paa dette Sted i lang Tid drevet Miner, men paa en meget primitiv Maade, i det Minerne kun dannes af Huller i Kullagets Yderkant og forfølges ind efter, saa længe Minen kan holdes tør. Noget egentligt Pumpeværk har man hidtil ikke brugt; naar et saadant bliver nødvendigt, forlades Minen, og man tager fat paa et andet Hul. I en lille Dal nær ved Kilung siges der at være aabnet ikke mindre end 60 saadanne Miner, og disses Righoldighed kan sluttet deraf, at der til Trods for den mangelfulde Driftsmaade fra dette Distrikt 1875 udførtes ikke mindre end 45,000 Tons Kul. Den nuværende Guvernør paa Øen har imidlertid 1876 fra England indkaldt Mineingeniører og Minearbejdere med det nødvendige Maskineri, og har begyndt Driften paa en bedre Maade, saa at Minerne uden Tvivl ville vise sig at være en stor Indtægtskilde for Regeringen, hvem de tilhøre. Formosas Kul ere meget bituminøse og temmelig bløde; de brænde hurtig, afgive en stærk, tyk Røg og afsætte megen Sod, saa de ikke ere

meget brugelige for Dampskibe, der gaa paa lange Rejser. Det er imidlertid muligt, at Kvaliteten vil forbedres, eftersom man trænger længere ned i Lagene. Regeringen har for at lette Udførslen nedsat Udførselstolden meget. Man har ligeledes fundet Stenoljekilder i Nærheden af Kilung, og Guvernøren har nylig indkaldt nordamerikanske Ingeniører med Boremaskiner, saa der er Udsigt til, at ogsaa denne Vare i en nær Fremtid vil frembringes paa Formosa.

Efter det her meddelte vil man altsaa kunne sige, at Formosa af Mineralier har Rigdom paa Kul og Svovl. Man har imidlertid stadig ment, at Øen ogsaa skulde have Skatte af Metaller, og Guld, Sølv og Kobber ere nævnte som værende til Stede i stor Mængde. Derfor er der imidlertid aldrig givet andre Vidnesbyrd end løse Rygter mellem den kinesiske Befolkning, og de Undersøgelser, der i den senere Tid ere gjorte af Regeringen, synes at have godtgjort, at i al Fald den Del af Øen, der er i Kinesernes Hænder, aldeles fattes de her nævnte Rigdomme. Det er muligt, at der er Metaller i Bjærgene, men det er ikke engang rimeligt, da de vilde dog vistnok vilde kjende deres Tilværelse og have udfundet deres Værd; men det synes ikke, som om ædle Metaller ere bragte ned til Kineserne gjennem deres Tuskhandel med de indfødte, og disse bruge heller ikke saaledes som andre vilde Folkeslag, hos hvem der findes Guld eller Sølv, at udsmykke deres Personer eller Vaaben dermed.

Om end Øen altsaa i Rigdom paa Metaller er fattigere end sit Rygte, frembyder den dog med sin umaadelige Frugtbarhed, sin aldrig fejlende, rigelige Vandforsyning og sit milde Vejrlag en vid Mark for Foretagelsesaand, og i et kraftigt, civiliseret Folks Hænder vilde den ved Anvendelsen af den nødvendige Driftskapital kunne blive et af de rigeste Lande i Verden. The dyrkningen vilde kunne udvides, Sukkertilvirkningen forbedres, Indigoavlens ophjælpes, Skovdriften ordnes, og Kaffeplantager vilde kunne anlægges paa de imod Syd liggende Bjærgskraaninger, hvor de i Lighed med, hvad der finder Sted f. Ex. paa Sejløn, vilde give rigeligt Udbytte.

Der er imidlertid en Mangel ved Øen, som vil være en væsentlig Hindring for dens Udvikling; den fattes aldeles brugbare Havne. Hele Vestkysten har ikke en eneste sikker Havn, og Skibene maa derfor, naar man undtager Takao og Kilung, hvor der er nogenlunde sikker Ankerplads for nogle faa Skibe, ankre i lang Afstand fra Land og udsættes for de største Farer i de 6 Maaneder af Aaret, hvor S. V. Monsunen blæser, og hvor de ødelæggende Hvirvelstorme, der komme med kun faa Timers Varsel og sprede Død og Ødelæggelse, ere

saa hyppige og saa voldsomme. Hele Havet staa i denne Aarstid lige ind paa Kysten og umuliggjør tit flere Dage igjennem Forbindelsen med Land, saa at Losning og Ladning er forbunden med stor Tidspilde, Ulejlighed og Fare. Paa Østkysten træde skovklædte Bjerge lige ned til Havet, medens talrige Skær og skjulte Klipper gjøre Kysten vanskelig at befare.

Formosa gjæstedes første Gang af Kineserne i Aaret 1403, da nogle Djunker af en Storm dreves derover; men først 1668 lykkedes det Regeringen at bringe Øen under sit Herredømme, efter at Hollænderne og indvandrede Sø-røvere allerede vare fordrevne fra deres faste Punkter paa Kysten. Det har altid været en urolig og slet styret Landsdel, baade som Følge af Befolkningens Rekruttering med Kinas Udskud og paa Grund af de kejserlige Embedsmænds Udsugelser og Tyranni, der her mere end noget Sted i selve Kina har haft sit frie Spillerum. Øen har hidtil hørt under Provindsen Fokien, der har Futsjov til Hovedstad; men den nuværende Guvernør, Ting Jih Chang, en af Kinas kraftigste Embedsmænd, har nylig foreslaaet Regeringen i Peking at gjøre Øen til en selvstændig Provins med en egen Vicekonge eller General-Guvernør. Ting, der ligesom den bekendte Li Hung Chang, Vicekonge i Tsjili-Provinsen, hører til Fremskridts-partiet, synes bestemt paa at gjøre det mest mulige for at faa Nytte af Øens naturlige Rigdomme. Han har, som allerede sagt, dannet nye Kulminer og paabegyndt Boring af Stenoljekilder med europæiske Maskiner og Ingeniører, og han har ligeledes ifjor ladet opføre en Telegraflinje imellem Tajvanfu og Takao, omtr. 5 Mile lang. Linjen opførtes udelukkende ved Hjælp af Kinesere, der ere blevne uddannede i den af det store nordiske Telegraf-selskab ledede Telegrafskole i Futsjov. Endelig har han faaet Regeringen til at sende den meget omtalte

Jærnbane (se nærværende Tidskr., 1ste Bind S. 21), der for to Aar siden byggedes af engelske Kjøbmænd imellem Sjanghaj og Vusung, men senere kjøbtes og borttoges af Avtoriteterne, til Formosa, hvor man mener, at han vil lægge den i Nærheden af Telegraflinjen. Det synes saaledes, som om alle disse europæiske Opfindelser, der hidtil have mødt en haardnakket Modstand paa Kinas Fastland, nu skulle prøves og anvendes paa Formosa. Paa denne Ø er der langt mindre Kamp at vente end anden Steds i Kina, dels fordi den literære Stand, der ellers i Kejserriget er saa mægtig, og som danner Anstødsstenen for europæisk Kultur og Fremskridt, kun tæller faa Medlemmer paa Øen og har ringe Indflydelse mellem de mere selvstændige indvandrede Nybyggere, dels fordi Øen som en indtaget Provins staaer under et langt mere despotisk og mægtigt Militærherredømme end nogen anden Provins. Viser det sig da her, at Telegraflinjer, Jærnbaner og Mineanlæg blive nyttige og indbringende for Regeringen, er der endnu en Mulighed for, at man i en ikke altfor fjærn Fremtid kan se dem omplantede til det store himmelske Riges egentlige Grund. Man har i den største Del af Evropa aldeles urigtige Forestillinger om Kina og Kineserne. Man er saaledes tilbøjelig til kun at se dette talrige, nøjsomme, ihærdige og evnerige Folk fra den latterlige Side, og man finder Kinesernes Artighed og Høflighed naragtig, kun fordi den ikke stemmer overens med Evroperernes. Man kan ikke fatte, at Kineserne, der have en Kultur, som er ældgammel og højst særegen, med Forkjærlighed holde fast ved denne, og at de afsky „de hvide Djævla“. Den Tid nærmer sig imidlertid stærkt, da Kina fuldstændig bliver aabnet for de fremmede; men den Tid nærmer sig ogsaa, da Kinesere i Masse ville trænge sig frem rundt i Verden, maaske endog til Danmark, og man vil da faa at se dem bringe Prisen paa Tjenestefolk, Markarbejdere o. lign. langt ned under den, der nu gjælder. Dog derom mere en anden Gang.

Andamanerne,

efter et Foredrag af **Fr. A. de Roepstorff**, Embedsmand ved Straffekolonien paa disse Øer.

I.

I den bengalske Bugt findes en lang Række Øer i Retningen Nordøst til Sydvest; de danne et Bindeled imellem det nordlige Fastland, Iravaddy's Delta, og

Øen Sumatra. Disse Øer deles i tre Grupper, Kokos-øerne, Andamanerne og Nikobarerne. Kokosøerne ere de nordligste og kun tre smaa Øer; paa den nordligste af dem, Table Island, ligger et for Sejladsen i